

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра екологічного менеджменту та підприємництва

ПРОГРАМА

**ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
ДЛЯ НАВЧАННЯ ЗА ОСВІТНІМ СТУПЕНЕМ «МАГІСТР»**

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 07 «УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ»

**СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 076 «ПІДПРИЄМНИЦТВО, ТОРГІВЛЯ
ТА БІРЖОВА ДІЯЛЬНІСТЬ»**

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА «ЕЛЕКТРОННА КОМЕРЦІЯ»

Затверджено Вченою радою економічного факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол № 6 від 13 лютого 2018 р.)

КИЇВ – 2018

ЗМІСТ

Вступ

Модуль 1. Екологічне підприємництво

- 1.1. Екологічне підприємництво: сутність та об'єктивні засади функціонування.
- 1.2. Вплив підприємницької діяльності на довкілля.
- 1.3. Еколого-економічна оцінка діяльності підприємства.
- 1.4. Потенціал екологізації підприємницької діяльності.
- 1.5. Механізм функціонування та розвитку екологічного підприємництва.
- 1.6. Управління розвитком екологічного підприємництва.
- 1.7. Загальні принципи функціонування зеленого офісу.

Рекомендована література.

Модуль 2. Економіка торговельного підприємства

- 2.1. Торгівля як сфера обігу та вид економічної діяльності.
- 2.2. Кон'юнктура товарного ринку: формування попиту, пропозиції, ціни товару.
- 2.3. Товарооборот як основний показник діяльності підприємства. Управління товарооборотом.
- 2.4. Основні засоби торговельного підприємства.
- 2.5. Оборотні засоби підприємства. Управління товарними запасами.
- 2.6. Трудові ресурси торговельного підприємства.
- 2.7. Витрати торговельного підприємства.
- 2.8. Фінансово – економічні результати діяльності торговельного підприємства.

Ефективність діяльності.

Рекомендована література

Модуль 3. Менеджмент

- 3.1. Виникнення і розвиток менеджменту.
- 3.2. Управлінська праця.
- 3.3. Функції, принципи та методи менеджменту.
- 3.4. Принципи управління: поняття та еволюція.
- 3.5. Стратегія розвитку підприємства.
- 3.6. Керівництво та лідерство.
- 3.7. Підготовка та прийняття управлінських рішень.
- 3.8. Організаційні зміни та інновації.

Рекомендована література.

Модуль 4. Інформаційні системи і технології в економіці. Системи обробки економічної інформації.

- 4.1. Історія розвитку систем обробки даних.
- 4.2. Економічна інформація як об'єкт автоматизованої обробки.
- 4.3. Підготовка документів за допомогою MS Word.
- 4.4. Аналіз інформації за допомогою MS Excel.
- 4.5. Системи управління базами даних, їх призначення.
- 4.6. Основні поняття MS Access.

4.7. Мова запитів SQL. Програмування за допомогою SQL. Засоби захисту баз даних.

4.8. Види інформаційних систем.

4.9. Супроводження інформаційних систем.

4.10. Програмування у Visual Basic.

Рекомендована література.

Модуль 5. Економетрика та прогнозування соціально-економічних процесів

5.1. Класична модель лінійної регресії.

5.2. Узагальнення моделі лінійної регресії.

5.3. Елементарні методи прогнозування. Стаціонарні випадкові процеси.

5.4. Процеси ARMA: Багатовимірні моделі часових рядів.

5.5. Сучасні методи прогнозування соціально-економічних процесів.

Рекомендована література.

ВСТУП

Комплексний вступний іспит дозволяє з'ясувати рівень засвоєння теоретичних знань, оцінити аналітичні здібності та навички, що відповідають вимогам освітнього ступеня бакалавра з економіки, управління та адміністрування, виявити достатність підготовки до навчання в магістратурі на здобуття освітнього ступеня «Магістр» за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність».

Метою вступного іспиту до магістратури зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» є формування контингенту студентів, найбільш здібних до успішного опанування дисциплін означеної спеціальності шляхом оцінки знань та навичок абітурієнтів.

Вимоги до здібностей і підготовленості вступників. Оволодіння системою знань, що відповідають вимогам освітнього ступеня магістра з управління та адміністрування класичних університетів за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» передбачає, що вступники повинні мати базову вищу освіту, вільно володіти державною мовою, мати здібності до оволодіння знаннями та навичками в галузі фундаментальних та професійно орієнтованих економічних дисциплін, мати схильність до наукових досліджень.

Зміст програми вступного іспиту. Іспит має комплексний характер і базується на провідних навчальних дисциплінах, що формують знання та уміння бакалавра і визначають рівень його кваліфікації. Програма іспиту є міждисциплінарною, охоплює основну проблематику навчальних дисциплін, що вивчають студенти в межах навчального плану освітнього ступеня «Бакалавр» і включає такі модулі:

Модуль 1. Екологічне підприємництво.

Модуль 2. Економіка торговельного підприємства.

Модуль 3. Менеджмент.

Модуль 4. Інформаційні системи і технології в економіці. Системи обробки економічної інформації.

Модуль 5. Економетрика та прогнозування соціально-економічних процесів.

Вступний іспит дає можливість абітурієнтам виявити знання, здобуті під час навчання і довести свою готовність продовжувати навчання в магістратурі за програмою підготовки магістрів з управління та адміністрування класичних університетів.

Порядок проведення вступних випробувань визначається «Правилами прийому до Київського національного університету імені Тараса Шевченка на 2018-2019 навчальний рік».

Формою проведення вступного випробування до магістратури зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» є письмовий іспит.

МОДУЛЬ 1. ЕКОЛОГІЧНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО

Тема 1.1. Екологічне підприємництво: сутність та об'єктивні засади функціонування.

Основні підходи до визначення змісту терміна «підприємництво». Функції та умови здійснення підприємницької діяльності. Економічна основа підприємництва. Рушійні сили підприємництва. Принципи та передумови підприємництва.

Тема 1.2. Вплив підприємницької діяльності на довкілля.

Екологічні фактори. Класифікація екологічних факторів. Демографічні проблеми і можливості біосфери. Демографічні проблеми України. Урбанізація та її негативні наслідки.

Тема 1.3. Еколого-економічна оцінка діяльності підприємств.

Необхідність і проблеми здійснення еколого-економічної оцінки. Задачі еколого-економічної оцінки виробничих систем. Види екологодеструктивного впливу. Базові показники економічної оцінки екологічних витрат. Методи визначення економічних збитків від забруднення навколишнього середовища. Основні плати і стягнення платежів за забруднення навколишнього середовища. Визначення розмірів платежів за розміщення відходів у навколишньому природному середовищі.

Тема 1.4. Потенціал екологізації підприємницької діяльності.

Теоретико-методичний підхід до визначення мотиваційного потенціалу екологізації підприємницької діяльності. Крива нерівномірності розподілу екологодеструктивного впливу на довкілля. Карта рівнів мотиваційного потенціалу екологізації діяльності підприємств. Процес усвідомлення екологічної потреби. Матриця актуальності екологічних потреб людини. Матриця актуальності екологічних потреб підприємства. Можливості мотиваційного спрямування споживчого вибору на екологічні товари і послуги.

Тема 1.5. Механізм функціонування та розвитку екологічного підприємництва.

Сутність та структура механізму функціонування екологічного підприємництва. Соціальна, економічна, організаційна та правові складові механізму екологічного підприємництва. Екологічне підприємництво і ринок. Схема взаємодії ринкових сторін. Структура екологічного ринку. Позиціонування екологічних благ.

Тема 1.6. Управління розвитком екологічного підприємництва.

Сутність управління підприємством. Особливості управління екологічним підприємством. Державна система екологічного управління в Україні та особливості її впровадження і розвитку. Корпоративний екологічний менеджмент.

Тема 1.7. Загальні принципи функціонування зеленого офісу.

Поняття та передумови створення зеленого офісу. Основні принципи та переваги зеленого офісу. Організаційні етапи впровадження зеленого офісу. Оцінка ефективності зеленого офісу. Практичні рекомендації щодо реалізації принципів зеленого офісу. Досвід реалізації проектів по створенню зеленого офісу українськими компаніями.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Базилевич В., Вальтер Д., Купалова Г., Хартманн В. Глосарій зеленого бізнесу: українсько-німецько-російсько-англійський. — К. : Знання, 2010.
2. Васюта О. А. Екологічна політика України на зламі тисячоліть. — К. : КиМУ, 2003. — 306 с.
3. Джигирей В.С., Сторожук В.М., Яцюк Р.А. Основи екології та охорона навколишнього природного середовища: Навч. посіб. — Л.: Афіна, 2004. — 272 с.
4. Лук'янихін В. О. Екологічний менеджмент у системі управління збалансованим розвитком. — Суми : Університетська книга, 2002. — 316 с.
5. Кожушко Л. Ф., Скрипчук П. М. Екологічний менеджмент: підруч. — К. : Академія, 2007. — 432 с.
6. Сизоненко В.О. Сучасне підприємництво: Довідник. — К.: Знання-Прес, 2003. — 379 с.
7. Українська екологічна енциклопедія/ [Р.С.Дяків, А.В. Бохан, І.Й. Рибчич та ін.]; За ред. Р.Дяківна; Міжнар. екон. фундація, Ін-т українознав. М-ва освіти і науки України. — 2-е вид. — К., 2006. — 807 с.

МОДУЛЬ 2. ЕКОНОМІКА ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Тема 2.1. Торгівля як сфера обігу та вид економічної діяльності.

Зародження торгівлі племен. Ранні форми торгівлі на Русі - німа торгівля. Торгівля в рабовласницькому і феодальному суспільствах. Торгівля при капіталізмі. Торгівля в Київській Русі. Торгівля в країнах з ринковою економікою. Сучасний стан та перспективи розвитку торгівлі в Україні. Економічна сутність і функції торговельного підприємства. Торгівля як вид економічної діяльності та сфера обігу. Господарсько-торговельна діяльність та її форми. Особливості діяльності торговельних підприємств. Функції торговельних підприємств. Основні види торговельних підприємств та їх класифікація. Організаційно-правові форми торговельних підприємств. Нормативно-правове (державне) регулювання торговельної діяльності підприємств.

Тема 2.2. Кон'юнктура товарного ринку: формування попиту, пропозиції, ціни товару.

Ринок споживчих товарів та його основні елементи. Поняття економічних агентів ринку. Ринкові та неринкові агенти на ринку та їх характеристика. Загальна характеристика ринку. Функції ринку. Споживчий попит і фактори, що впливають

на нього. Товарна пропозиція та фактори, що впливають на неї. Товарні запаси та їх види. Взаємодія попиту та пропозиції. Графік кривих попиту та пропозиції. Еластичність попиту та пропозиції та спосіб її розрахунку. Еластичний та нееластичний попит. Особливості формування ринку споживчих товарів. Сутність ціни та її види. Ринкова ціна та ціна пропозиції товару. Методи ціноутворення на підприємстві. Цінова політика підприємства. Платоспроможність населення та її вплив на попит на товари і послуги.

Тема 2.3. Товарооборот як основний показник діяльності підприємства. Управління товарооборотом підприємства.

Поняття та види товарообороту. Облік товарообороту (продажу). Аналіз роздрібного та оптового товарообороту. Роздрібний товарооборот як показник рівня життя населення. Планування роздрібного товарообороту. Оптовий товарооборот як основний показник господарської діяльності торговельного підприємства. Оптовий товарообіг і методика його прогнозування. Особливості планування товарообороту підприємств харчування. Планування товарообороту, оцінка якості плану. Система управління товарооборотом торговельного підприємства. Механізм керування товарними запасами.

Тема 2.4. Основні засоби торговельного підприємства.

Поняття основного капіталу. Сутність основних засобів, їх склад та структура. Класифікація основних засобів. Активна та пасивна частина основних засобів. Виробничі та невиробничі основні засоби. Облік та оцінка основних засобів. Знос та амортизація основних засобів. Види зносу основних засобів. Фізичний та моральний знос основних засобів. Відтворення основних засобів. Просте та розширене відтворення основних засобів. Модернізація основних засобів як одна із форм їх розширеного відтворення. Показники руху основних засобів. Показники рівня та ефективності використання основних засобів. Виробнича потужність підприємства.

Тема 2.5. Оборотні засоби підприємства. Управління товарними запасами.

Поняття, склад та структура оборотних засобів. Три фази обороту оборотних засобів та їх характеристика. Власні та позикові оборотні засоби. Кругообіг оборотних засобів. Визначення потреби в оборотному капіталі. Методи планування потреби в оборотних засобах. Нормування оборотних засобів. Нормування виробничих запасів. Норма витрат матеріальних ресурсів. Норматив оборотних засобів в готовій продукції. Показники ефективності використання оборотних засобів та способи їх розрахунку. Економічна інтерпретація значень показників ефективності використання оборотних засобів.

Тема 2.6. Трудові ресурси торговельного підприємства.

Поняття кадрів, персоналу, їх складу та структури. Кількісна характеристика персоналу. Якісна характеристика персоналу. Склад та структурна характеристика персоналу. Класифікація персоналу по категоріях працівників. Виробничий та невиробничий персонал. Робітники і службовці, їх принципова відмінність. Спеціалісти та їх розподіл по рівню кваліфікації. Визначення потреби у персоналі.

Планування якісної та кількісної потреби в кадрах, методи розрахунку. Рух персоналу на підприємстві. Продуктивність праці і методи її розрахунку. Резерви зростання продуктивності праці. Організація, інтенсифікація і нормування праці. Організація, нормування та оплата праці. Класифікація норм затрат праці. Форми первинної облікової документації по обліку праці та заробітної плати. Показники руху кадрів та фактори, що спричиняють цей рух.

Тема 2.7. Витрати торговельного підприємства.

Економічна природа та сутність витрат. Особливості витрат в торгівлі. Види та класифікація витрат торговельного підприємства. Постійні і змінні витрати, їх характеристика. Собівартість продукції (товарів, робіт, послуг). Калькулювання продукції (товарів, робіт, послуг). Групування витрат за статтями калькуляції та елементами витрат. Планова, нормативна та звітна (фактична) калькуляція. Об'єкти калькулювання. Принципи калькулювання. Методи обліку виробничих витрат і калькулювання собівартості продукції. Метод послідовного підсумовування прямих витрат і витрат, що розподіляються, по видах продукції (позамовна калькуляція). Метод розподілу (поділу) сукупних витрат по калькульованих об'єктах, (попроцесна калькуляція). Метод загальної калькуляції. Метод «величини покриття».

Тема 2.8. Фінансові результати діяльності торговельного підприємства. Ефективність діяльності.

Доходи підприємства. Види доходів та джерела їх формування. Доходи від звичайної діяльності підприємств торгівлі. Доходи від реалізації. Позареалізаційні доходи. Торговельна надбавка. Сутність та види прибутку. Механізм формування прибутку підприємства. Функції прибутку як економічної категорії. Фактори впливу на прибуток підприємства – внутрішні та зовнішні чинники. Розподіл та використання прибутку. Нерозподілений прибуток. Методи планування прибутку. Поняття та види рентабельності. Способи розрахунку рентабельності й економічна інтерпретація її значення.

Економічна суть ефективності виробництва, господарської діяльності підприємства. Характеристика видів ефективності. Принципи формування системи показників ефективності діяльності. Система показників ефективності виробництва.

Класифікація чинників зростання ефективності виробництва.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Баюра Д.О. Реструктуризація підприємств. Навчальний посібник. – К.: ВПЦ “Київський університет”, 2005.
2. Бойчик І.М. Економіка підприємства: Навч. посіб. – Вид. 2-ге, доп. і переробл. – К.: Атака, 2007.
3. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р., № 436-IV (редакція від 16.12.2012) // [Електронний ресурс] - режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
4. Грішнова О.А. Економіка праці та соціально-трудова відносини: Підручник. 4-е видання, оновлене. – К.: Знання, 2009.

5. Економіка підприємства: збірник тестів і задач: Навч. посіб. / Шегда А.В., Харченко Т.Б., Сагайдак Ю.А., Пашнюк Л.О. – К.: Центр учбової літератури, 2010.
6. Економіка підприємства: Підручник / За ред. А.В. Шегди . – К.: Знання, 2006.
7. Марцин В.С. Економіка торгівлі: Підручник. - Київ: Знання, 2006. – 402 с.
8. Харів П.С. Збірник задач і тестів: Навч. посіб. для ВНЗ. – Вид. 3-е – К.: Знання, 2008.
9. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р., № 435-IV (редакція від 02.12.2012) // [Електронний ресурс] - режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
10. Яковлев Ю.П. Економіка торгівлі з використанням інформаційних технологій: Навч. посіб.- Київ: ЦНЛ, 2006. – 376 с.

МОДУЛЬ 3. МЕНЕДЖМЕНТ

Тема 3.1. Виникнення і розвиток менеджменту

Передумови виникнення науки управління. Основні підходи до виділення окремих наукових шкіл теорії управління. Виникнення і розвиток раціоналістичного напрямку в менеджменті. Об'єкт та предмет дослідження школи наукового управління. Сутність раціонального управління в розумінні Ф.Тейлора. Адміністративна школа управління. Анрі Файоль - засновник адміністративної школи управління. Логічне завершення адміністративної школи менеджменту в концепції раціональної бюрократії Макса Вебера. Експерименти Елтона Мейо та виникнення школи людських відносин.

Кількісна теорія менеджменту: школа науки управління. Інтегровані підходи до управління: процесний підхід, системний підхід до управління. Сучасні напрямки розвитку науки управління: тенденція посилення технократичного аспекту менеджменту. Кількісний підхід в теорії управління, математична школа. Гуманізація управління.

Тема 3.2. Управлінська праця

Природа та особливості управлінської праці. Основні параметри управлінської праці. Основні види поділу управлінської праці.

Класифікація управлінського персоналу. Особливості праці керівників. Керівники різних рівнів ієрархії управління, специфіка їх діяльності.

Організація робочих місць працівників та керівників. Обумовленість системи вимог, що ставляться до робочих місць.

Тема 3.3. Функції, принципи та методи менеджменту

Сутність функцій управління та їх класифікація. Функції організації та функції управління. Класифікація функцій управління. Загальні та специфічні функції управління. Взаємозв'язок функцій менеджменту.

Місце планування серед функцій менеджменту. Основні елементи системи планування.

Теоретичні основи здійснення організаційної функції менеджменту. Класична теорія організації Анрі Файоля. Модель бюрократичної організації Макса Вебера. Поведінковий підхід в теорії організації: організаційна теорія Р. Лайкерта.

Лінійна, функціональна, лінійно-функціональна, дивізійна, матрична організаційні та інші структури. Фактори формування організаційних структур управління. Централізація та децентралізація управління.

Мотивація як функція управління. Поєднання потреб, спонукань, цілей та дій працівника в процесі мотивації. Змістовні теорії мотивації. Теорія ієрархії потреб А.Маслоу. Теорія потреб Д.Мак-Клеланда. “Мотиваційна гігієна” Ф.Герцберга. Сутність процесного підходу в мотивацію Теорія сподівань В.Врума. Теорія справедливості С.Адамса. Модель Портера-Лоурера.

Місце контролю в системі функцій управління. Етапи процесу контролю. Види управлінського контролю. Основні характеристики ефективного контролю.

Функції координації та регулювання.

Тема 3.4. Принципи управління: поняття та еволюція

Методи менеджменту як сукупність способів здійснення управлінської діяльності. Класифікація методів управління. Необхідність використання системи методів управління.

Методи матеріальної, соціальної та владної мотивації, або економічні, організаційно-розпорядчі та соціально-психологічні методи управління. Особливості впливу на майнові інтереси фірм та на персонал економічних методів. Організаційно-розпорядницькі методи, їх орієнтація на дисципліну, суворе виконання. Групи організаційно-розпорядницьких методів. Необхідність використання організаційно-стабілізаційних, розпорядницьких та дисциплінарних методів. Соціально-психологічні методи та механізм їх використання. Політико-правові методи та їх значення в управлінні персоналом та організацією.

Тема 3.5. Стратегія розвитку підприємства

Теоретичні основи визначення сутності стратегії розвитку підприємства. Поняття стратегії. Значення та необхідність розробки стратегії. Елементи стратегії. Піраміда стратегій.

Визначення місії організації. Роль корпоративної місії як колегіальної концепції діяльності в процесі розвитку організації. Аналіз стратегічних альтернатив. І вибір стратегії організації. Зовнішній аналіз: сприятливі можливості й загрози діяльності. Внутрішній аналіз: сильні й слабкі сторони організації. SWOT – аналіз. Можливості застосування методики Бостонської групи консультантів в розробці стратегічних рішень організації.

Види стратегій. Типові стратегії М. Портера. П'ять сил конкуренції, що визначають прибутковість галузі і вирішують умови її привабливості. Функціональні стратегії. Портфельні стратегії. Фактори вибору стратегії. Розробка та реалізація стратегії розвитку. Виникнення стратегічного управління.

Тема 3.6. Керівництво та лідерство

Зміст роботи керівника з управління організацією. Логіка взаємодій функцій управління. Поняття єдиного управлінського циклу. Тривалість управлінського циклу та його просторові характеристики. Рольові функції керівника в організації.

Особливості керівництва підприємством, що знаходиться в кризовому стані. Антикризовий менеджер та його роль в організації.

Класифікація підходів до розуміння лідерства. Лідерство як сукупність певних рис характеру працівника.

Форми управлінського впливу. Влада та авторитет. Баланс влади та необхідність його усвідомлення в процесі здійснення управлінської діяльності. Форми влади та впливу на поведінку людей.

Поняття стилю керівництва. Континуум стилів керівництва. “Теорія Х” та “Теорія У” Д. Мак-Грегора. Авторитарно-демократичний континуум стилів керівництва. Стилів керівництва Р. Лайкерта. Двовимірне трактування стилів управління. Управлінська сітка Р. Блейка та Дж. Моутона. Ситуаційна модель управління Ф. Фідлера.

Тема 3.7. Підготовка та прийняття управлінських рішень

Рішення в системі управлінської діяльності. Розширене й вузьке розуміння процесу розробки управлінських рішень. Принципи прийняття управлінських рішень. Моделі теорії розробки рішень: класична, поведінкова, ірраціональна. Види управлінських рішень та критерії їх класифікації.

Раціональний підхід з розробки управлінських рішень. Етапи раціональної технології розробки рішень: діагноз проблеми, накопичення інформації, опрацювання альтернативних варіантів, оцінка альтернатив, прийняття рішення.

Класифікація методів обґрунтування управлінських рішень. Кількісні та якісні методи. Можливості та сфери застосування аналітичних, статистичних, теоретико-ігрових методів та методів математичного програмування. Інструменти обґрунтування управлінських рішень. Сутність і цілі використання платіжної матриці. Побудова дерева рішень і вибір оптимального варіанта. Обґрунтування рішень в умовах невизначеності. Рішення в умовах ризику.

Тема 3.8. Організаційні зміни та інновації

Природа та необхідність організаційних змін. Зовнішні чинники змін організації, їх виникнення в загальному та робочому середовищі організації. Характеристика внутрішніх чинників, що обумовлюють розвиток і зміни в організації.

Види організаційних змін. Планові зміни, їх необхідність та механізм здійснення. Ситуаційні зміни як спосіб реагування на дію зовнішніх та внутрішніх факторів впливу на діяльність організації. Сфери організаційних змін.

Комплексний характер змін організації та необхідність управління змінами. Теоретичне обґрунтування алгоритмів впровадження змін. Модель управління змінами Курта Левіна. Поглиблений підхід до забезпечення управління процесом організаційного розвитку. Причини виникнення опору змінам. Шляхи подолання опору змінам. Організаційні інновації. Форми запровадження інновацій. Інновації та їх значення в умовах виведення підприємств з кризового стану.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Балан В.Г. Методи прийняття управлінських рішень. – К.: Кондор, 2005.
2. Василенко В.О., Шматюк В.Г. Інноваційний менеджмент. – К.: ЦУЛ, 2003.
3. Василенко В.О., Ткаченко Т.І. Виробничий (операційний менеджмент). – К.: ЦУЛ, 2003.
4. Черваньов Д. Менеджмент. Терміни, тести, вправи, завдання, навчальні конкретні ситуації, проблематика курсових, випускних, дисертаційних робіт.. Черваньов Д. Підручник -К.: Кондор, 2007.
5. Дука А.П. Менеджмент. Словник-довідник: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – Хмельницький: “Поділля”, 2004.
6. Євтушевський В.А. Корпоративне управління: навчальний посібник (для самостійного вивчення). – К.: Знання, 2005.
7. Іванова І.В. Менеджер – професійний керівник. Навч. посібник. – К.: КНТЕУ, 2001.
8. Осовська Г.В. Комунікації в менеджменті. – К.: Кондор, 2003.
9. Черваньов Д.М. Методи прийняття управлінських рішень. – К.: Кондор, 2005.
10. Шегда А.В. Менеджмент: підручник. – К.: Знання, КОО. – 2005.
11. Шегда А.В. Стратегічне управління: Підручник. – К.: ВПЦ „Київський університет”. – 2009.
12. Гацька Л. П., Євтушенко Г.І. Практикум з менеджменту персоналу: Навч. Посібник - Ірпінь: 2008, -150с.

МОДУЛЬ 4. ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ І ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ.

СИСТЕМИ ОБРОБКИ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

4.1. Історія розвитку систем обробки даних.

Характеристика інформаційних систем в управлінні народним господарством. Інформаційні системи та засоби вдосконалення управління народним господарством. Розвиток технічної та технологічної бази автоматизації управління народним господарством. Класифікація інформаційних систем. Структура інформаційних систем. Перспективні засоби і напрямки розвитку інформаційних систем.

4.2. Економічна інформація як об'єкт автоматизованої обробки.

Поняття економічної інформації, її види та властивості. Структура, форми подання та відображення економічної інформації. Оцінювання економічної інформації. Інформаційні процедури. Засоби формалізованого описання економічної інформації. Методи класифікації економічної інформації. Методи кодування економічної інформації.

4.3. Підготовка документів за допомогою MS Word.

Форматування документів, створення змісту, структури документу. Обробка об'єктів у MS Word.

4.4. Аналіз інформації за допомогою MS Excel.

Функції MS Excel. Обробка малих баз даних в MS Excel. Побудова критеріїв. Засоби оптимізації в MS Excel. Пошук розв'язків за допомогою MS Excel. Прогнозування та регресійний аналіз за допомогою MS Excel.

4.5. Системи управління базами даних, їх призначення.

Передумови створення та основні переваги БД. Властивості систем управління базами даних (СУБД) та технологія використання. Класифікація сучасних СУБД. Поняття і класифікація АБД. Склад АБД. Методи створення оптимальної моделі баз даних. Архітектура сховищ даних. Моделі сховищ даних.

4.6. Основні поняття MS Access.

Створення баз даних. Основні об'єкти MS Access. Зв'язки між таблицями.

4.7. Мова запитів SQL.

Програмування за допомогою SQL. Засоби захисту баз даних.

4.8. Види інформаційних систем.

Інформаційні системи організаційного управління. Організаційно-методичні основи створення та функціонування інформаційних систем. Стадії та етапи розробки. Банківські інформаційні системи. Інформаційні системи в фінансах. АІС в податкових органах України. АІС в страхуванні. Інформаційні системи у статистиці.

Експертні системи та їх характеристика. Поняття знань та відмінності їх від даних.

4.9. Супроводження інформаційних систем.

Розробка та створення презентації. Розміщення презентації в Інтернеті. Основні етапи розвитку інформаційних систем. Організація робіт, спрямованих на створення та впровадження інформаційних систем. Документація на розробку інформаційних систем.

4.10. Програмування у Visual Basic.

Основні об'єкти MS Office для VB. Оператори, цикли, процедури, функції.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Беленький Ю., Власенко С. Microsoft Word 2000. – М., 2001, 992 с.
2. Гарнаев А. Microsoft Excel 2000: разработка приложений. – М., 2000, 576 с.
3. Должинов В., Колесников Ю. Microsoft Excel. – М., 2000, 1088 с.
4. Єрємін Н.В. Банківські інформаційні системи. – К.: КНЕУ, 2000. – 220 с.

5. Іванов Є.О., Матвієнко В.Т., Попов Ю.Д. Робота з інформацією засобами MS Excel: НМК. – К.: РВВ КІЕМБСС, 2000. – 82 с.
6. Косинський В.І., Швець О.Ф. Сучасні інформаційні технології: Навчальний посібник. 2-ге вид. – К.: Знання, 2012.
7. Лысенко Ю.Г., Андриенко В. Н., Иванов Н.Н. Информатика и компьютерная техника. – Д.: ООО «Юго-Восток, Лтд», 2003. – 225 с.
8. Новиков Ф., Яценко А. Microsoft Office в целом. – М., 2001, 728 с.
9. Плєскач В.Л., Затонацька Т.Г. Інформаційні системи і технології на підприємствах: Підручник. – К.: Знання, 2011.
10. Профессиональное программирование на VBA в Excel 2003: Пер. с англ. – М.: Издательский дом «Вильямс», 2005. – 800 с.
11. Ситник В.Ф. та інші. Основи інформаційних систем: Навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 2001.
12. Черняк О.І., Ставицький А.В., Черноус Г.О. Системи обробки економічної інформації. – К.: Знання, 2006. – 447 с.

МОДУЛЬ 5. ЕКОНОМЕТРИКА ТА ПРОГНОЗУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

5.1. Класична модель лінійної регресії.

Множинна лінійна регресія. Знаходження оцінок параметрів регресії методом найменших квадратів. Статистичні властивості оцінок методу найменших квадратів. Статистичні висновки в моделі множинної лінійної регресії (перевірка гіпотез про коефіцієнти регресії, перевірка значущості регресії, гіпотези про лінійні обмеження). Моделі, які зводяться до моделі лінійної регресії. Фіктивні змінні. Проблема специфікації моделей.

5.2. Узагальнення моделі лінійної регресії.

Моделі лінійної регресії з гетероскедастичними збуреннями. Виявлення гетероскедастичності. Зважений метод найменших квадратів. Коваріаційна матриця за Вайтом. Моделі лінійної регресії з автокорельованими збуреннями. Виявлення автокореляції. Критерій Дурбіна-Ватсона. Критерій Бройша-Годфрі. Узагальнений метод найменших квадратів у випадку AR(1)-збурень. Системи симультивних регресійних рівнянь.

5.3. Елементарні методи прогнозування. Стаціонарні випадкові процеси.

Класифікація методів прогнозування. Лінійні трендові моделі. Нелінійні трендові моделі. Моделювання сезонності. Класичний розклад часового ряду. Оцінювання точності прогнозів. Порівняння прогнозів. Комбінація прогнозів. Експоненційне згладжування. Стаціонарні випадкові процеси. Автокореляційна та часткова автокореляційна функції.

5.4. Процеси ARMA: Багатовимірні моделі часових рядів.

Ідентифікація процесів ARMA. Методи оцінювання процесів ARMA. Прогнозування за допомогою процесів ARMA. Нестационарність. Процеси ARIMA.

5.5. Сучасні методи прогнозування соціально-економічних систем.

Мікроекономічне прогнозування. Макроекономічне прогнозування. Прогнозування фінансових ринків. Сучасні тенденції розвитку методів прогнозування. Експертні методи прогнозування. Економічні індикатори. Економетричні методи прогнозування. Процеси векторної авторегресії. Фільтр Ходріка – Прескотта.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Геєць В.М., Черняк О.І., Ставицький А.В. та інші. Моделі і методи соціально-економічного прогнозування (за ред Геєця В.М.) – 2 –ге вид., перероб. і доп., - Харків, ВД “ІНЖЕК”, 2009.
2. Грін В. Економетричний аналіз. (Green W. Econometric Analysis – New York: Macmillan, 2000) (Переклад і наукова редакція О.В.Комашко, передмова О.І.Черняка). – К.: Основи, 2005.
3. Доугерти К. Введение в эконометрику. - М.: ИНФРА-М, 2001.
4. Єріна А.М. Статистичне моделювання та прогнозування. – К.: КНЕУ, 2001.
5. Лук’яненко І.Г., Краснікова Л.І. Економетрика: Підручник. – К.: „Знання”, КОО, 1998.
6. Комашко О.В. Практикум з прогнозування. -К.: РВВ КІЕМБСС, 2000.
7. Холден К., Піл Д., Томпсон Дж. Економічне прогнозування. Вступ. (Переклад О.В. Комашко). -К.: "Інформтехніка", 1996.
8. Черняк О.І., Комашко О.В., Ставицький А.В., Баженова О.В. Економетрика: Підручник – К.: ВПЦ “Київський університет”, 2010.
9. Черняк О.І., Ставицький А.В. Динамічна економетрика. –К.:КВІЦ, 2000.
10. Черняк О.І., Харламова Г.О., Слушасенко Н.В. Практикум з економетрики : навч. посібник для студ. економ. спец. вищ. навч. закладів. – К. : ВПЦ “Київський університет”, 2013.